

KINNITATUD
Keskkonnaameti peadirektori asetäitja
23.11.2023
korraldusega nr 1-3/23/642

Mooste loodusala (*Siimuniidu must-seenesultani püsielupaiga*) kaitsekorralduskava

Sisukord

1. Ala iseloomustus.....	4
1.1. Uuritus ja seire	4
2. Väärtused ja kaitse-eesmärgid	5
2.1. Must-seenesultan.....	5
2.2. Elupaigad	6
2.3. Kanakull.....	6
3. Kavandatavad kaitsekorralduslikud tegevused.....	9
Kasutatud allikad	10

Kasutatud lühendid

KAUR – Keskkonnaagentuur

KeA – Keskkonnaamet

KE – kaitse-eeskiri

KKK – kaitsekorralduskava

LKS – looduskaitseseadus

LoA – loodusala

LoD – loodusdirektiiv (käsitleb ohustatud elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsepõhimõtteid)

LiD – linnudirektiiv (sätestab liikmesriikide õigused ja kohustused loodusliku linnustiku kaitseks ja kasutamiseks)

EELIS – Eesti looduse infosüsteem

1. Ala iseloomustus

Mooste loodusalal kaitstakse mardikaliigi must-seenesultani elupaika ja vanu looduslähedasi metsi. Lisaks on kaitstavale alale asunud elama kanakull. Aktiivseid meetmeid loodusalal ei kavandata, soodne seisund tagatakse läbi loodusliku arengu.

Tabel 1. Ala iseloomustus

Kaitstav ala nimi	Siimuniidu must-seenesultani püsielupaik
Natura ala	Mooste loodusala (EE0080207)
Pindala	16,9 ha
Asukoht ja piirid	Põlva maakond, Põlva vald, Säassaare küla https://register.keskkonnaportaal.ee/register/internationally-important-area/8953358 , https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/looduskaitse
Kaitsekord	„Must-seenesultani püsielupaiga kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri” https://www.riigiteataja.ee/akt/13300024?leiaKehtiv ja Looduskaitseeadus § 50 https://www.riigiteataja.ee/akt/129062022007?leiaKehtiv
Koostaja nimi	Kadri Kasuk
Koostamise aasta	2023
Kaitsekorralduskava koostamise kord	„Kaitsekorralduskava koostamise ja kinnitamise kord ning kaitsekorralduskava kinnitaja määramine” https://www.riigiteataja.ee/akt/104112022001

Kaitsekorralduskava annab soovitusel kaitstava ala valitsejale kaitse-eesmärkide saavutamise parimatest viisidest, kuid ei loo õigusi ega kohustusi kolmandatele isikutele. Mooste loodusala (Siimuniidu must-seenesultani püsielupaik) KKK on koostatud tähtajatult. Kava vaadatakse üle ja uuendatakse põhjendatud juhtudel väärtuste kaitse tagamise eesmärgil lähtuvalt tulemuslikkuse hindamise või uue inventuuri andmetest.

1.1. Uuritus ja seire

Must-seenesultani viimane leiukohavaatlus pärineb aastast 2000. Liigi süstemaatilist seiret Eestis ei tehta. Metsaelupaikasid on alal inventeerinud 2002. aastal Kliimaministeeriumi looduskaitseosakond.

Inventuuride ja uuringute vajadus

Vajalik on läbi viia kaitse-eesmärgiks oleva putukaliigi inventuur ja andmed kanda EELISesse. Teadaolevad andmed on vanemad kui 20 aastat. Samuti on vaja uuendada metsaelupaikade andmestik, kuna need on samuti vanad ja puudulikud.

2. Väärtused ja kaitse-eesmärgid

Järgnevalt on lühidalt kirjeldatud kaitseala peamisi kaitseväärtusi. Seejärel on tabelis määratletud kaitse-eesmärgid, nende saavutamist mõjutavad tegurid ja eesmärkide saavutamiseks vajalikud tegevused.

2.1. Must-seenesultan

Must-seenesultan (*Oxyporus mannerheimii*) on Eestis väheuuritud ja teadmata arvukustrendiga liik. Eestis on ta III kaitsekategooria mardikaline, kes kuulub loodusdirektiivi II lissasse. Tegemist on haruldase, varjatud eluviisiga lühitiiblasega, kes elab seente, tavaliselt kasepuravike ja pomerantspuravike viljakehades. Kevadsuvisel ajal ka kännumamplitel. Et mardikas lendab sobivat seent otsides ringi, võib ta esineda erinevates elupaikades. Tõenäolisem on teda leida augustis-septembris valgusküllastes metsades, aga ka põlendikel. Eelistatumad on liivmuldadel, madala alustaimestikuga üle 80 aasta vanused kaskedega palu-segametsad, laane-segametsad, samuti palumännikute ja sookaasikute piirialad. Eestis on mardikat leitud 60 aasta jooksul vaid 17 kohast hajusalt üle Mandri-Eesti. (Keskkonnaagentuur). EELISE andmetel on seisuga oktoober 2023 registreeritud vaid 10 leiukohta Eestis, seega on tegu olulise leiukohaga. Viimase 2000. a vaatluse järgi leiti alalt 10 isendit.

Liiki ohustavad tegurid pole täpselt teada, tõenäolised ohutegurid on metsade raie elupaikades, metsade vanuselise struktuuri muutus noorenemise suunas ja vanade ning suurte puude arvu kahanemine metsades. Võimalik ohuallikas on ka metsapõlengute vähenemine. Viimaste aastakümnete jooksul on vanade loodusemetsade osakaal Eestis vähenenud. Metsade intensiivse majandamise ja lageraiete tõttu on vähenenud ka seenemetsade pindala, mis omakorda võib suurendada seenekorjamise mõju must-seenesultani arvukusele allesjäänud küpsetes metsades. (Keskkonnaagentuur).

2.2. Elupaigad

EELISE andmetel on Siimuniidu must-seenesultani püsielupaigas registreeritud vanade loodumetsade elupaik (9010*) 3 ha-l. Esmane registrikanne pärineb 2002. aastast, esitajaks on Kliimaministeeriumi looduskaitse osakond. Elupaikade esinduslikkused ja seisundihinnangud puuduvad. Kogu kaitseala on kaetud metsaga ning metsamajanduslikus mõttes küpseid ja valmivaid metsi on püsielupaigas 6,5 ha. Nende metsade osas on vaja läbi viia inventuur ja vaadata, kas need vastavad elupaigakriteeriumitele. Natura standardandmebaasi andmetel esineb vanade loodumetsade elupaigatüüpi Mooste loodusala 4 ha, esinduslikkusega B.

Vanade loodumetsade elupaigatüüpi kuuluvad mitmete kasvukohatüübirühmade metsad. Elupaigatüüp hõlmab nii looduslike vanu metsi kui ka looduslike häiringutega aladel uuenevaid igas vanuseastmes puistuid (Palo 2010). Kaitsekorralduskavaga nähakse ette metsade looduslike arengule jätmise.

2.3. Kanakull

Kanakull (*Accipiter gentilis*) on II kaitsekategooria liik ja tegemist on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku ohulähedases seisundis liigiga. Kanakull on Eestis hajusalt levinud haudelind, kelle arvukus on viimasel ajal märkimisväärselt langenud. Hinnanguliselt elab Eestis praegu 300–500 paari kanakulle, kuid veel 15 aastat tagasi oli arvukus kaks korda kõrgem (Väli, Tuule 2015).

Kanakull eelistab pesitseda vanas okasmetsas ning peab saagijahti nii metsaaladel kui kultuurmaastikus. Liiki ohustab Eestis peamiselt pesapaikade hävinemine ja toidubaasi vähenemine. Sealhulgas on suureks ohuteguriks vanade metsade ja suurte puude kadumine, metsade killustumine ja noorte metsade osakaalu suurenemine. Pesitsusaegne häirimine on asurkonnale väiksema mõjuga ning seda võib lugeda keskmise tähtsusega ohuteguriks (Väli, Tuule 2015).

EELIS andmetel tuvastati 2022. aastal Siimuniidu must-seenesultani püsielupaigas ühe kanakulli paari pesitsemine. Kogu püsielupaiga territoorium ja lisaks läänes piirnev 9 ha suurune metsamaa on piiritletud kanakulli sigimisalana (kokku 20,3 ha).

Loodusala (püsielupaiga) looduskaitsealised väärtused on Euroopa Liidu Loodusdirektiivi II lissasse kantud liik ja I lisa kooslus. Tabelis 2 võetakse kokku Mooste loodusala kaitseväärtuste hoidmisega seotud kaitse-eesmärgid, soodsa looduskaitsealise seisundi saavutamist või hoidmist mõjutavad tegurid ning nende ärahoidmiseks või leevendamiseks ettenähtavad meetmed ning kaitsetegevuse oodatavad tulemused kaitsekorralduskava perspektiivis.

Tabel 2. Mooste loodusala kaitse-eesmärgiks olevate väärtuste koondtabel.

Kaitse-väärtus ¹	Seisund ² (pindala/esinduslikkus)	Kaitse-eesmärk ³	Mõjutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus ⁴	Panus üldpindalasse / SDF-i (%) ⁵
Natura eesmärgid						
Must-seenesultan KE – jah, LoD – II, LoA – jah	2000. a vaatluse järgi leiti alalt 10 isendit. Elupaik on säilinud umbes 10 ha ulatuses.	Elupaik on säilinud heas seisundis vähemalt 10 ha suurusel alal. Andmete täpsustamine 10 ha ulatuses.	Metsade raie elupaikades ja lageraie piirnevatel aladel, metsade vanuselise struktuuri muutus noorenemise suunas.	Vana metsa looduslikule arengule jätmise 10 ha ulatuses.	Elupaik on säilinud 10 ha ulatuses. Liik on alal esindatud ning andmed on täpsustatud populatsiooni arvukuse ja seisundi osas.	
Vanad loodumetsad (9010*) KE – ei, LoD – I, LoA – jah	3 ha / teadmata seisund	Andmete täpsustamine 10 ha ulatuses	Metsade majandamine püsielupaiga piiranguvööndis. Elupaigatüüp ei ole siseriiklikul	Elupaigatüübiga kattuva ala looduslikule arengule jätmise. Elupaikade inventuur (10 ha).	Andmed on täpsustatud 10 ha ulatuses. Elupaigatüübiga kattavas osas on looduslik areng tagatud. Elupaigatüüp on siseriikliku kaitstava ala kaitse-eesmärgiks.	0,004

¹ LKS – kaitsekategooria looduskaitseeaduse alusel

KE (jah/ei) – on või ei ole hoiuala kaitse-eesmärk

LoD – loodusdirektiivi lisa number

LiD – linnudirektiivi lisa number

LoA (jah/ei) – on või ei ole loodusala kaitse-eesmärk

² Elupaigatüübi esinduslikkus: A – väga hea, B – hea, C – arvestatav, p – potentsiaalne

³ Kaitse eesmärk seatakse aastaks 2050

⁴ Oodatav tulemus seatakse aastaks 2050 ja tulemuslikkust hinnatakse iga 10 aasta tagant

⁵ 2019. a loodusdirektiivi aruande andmete põhjal (<https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/habitat/report/>)

			kaitstaval alal kaitse-eesmärk.	Kaitstava tüübi muutmine ja kaitse- eesmärgiks lisamine.		
Siseriiklikud eesmärgid						
Kanakull KE – ei, LoD – ei, LoA – ei	2020. a ühe paari pesitsemine	Ühe paari pesitsemine. Elupaik on säilinud vähemalt 10 ha suurusel alal.	Metsade raie püsielupaiga piiranguvööndi s ja piirnevatel aladel, mille tulemusel võib hävineda pesitsuspaik või metsade keskmise vanuse vähenemine, mis viib elupaiga kvaliteedi langemiseni.	Metsa looduslikule arengule jätmise vähemalt 10 ha ulatuses. Pesitsusedukuse seire. Kaitstava tüübi muutmine ja kaitse- eesmärgiks lisamine.	Metsad on kanakullile sobiliku struktuuriga vähemalt 10 ha ulatuses. Kaitstava ala tüüp on muudetud ja liik on lisatud kaitse- eesmärgiks.	

3. Kavandatavad kaitsekorralduslikud tegevused

Vajalike tegevuste tabelisse (tabel 3) on koondatud tööd, mis on vajalikud kaitse-eesmärkide saavutamiseks, tabelit võidakse tulevikus täiendada.

Tabelis on tegevused jaotatud vastavalt tegevuse olulisusele järgmistesse prioriteetsusklassidesse:

- 1) esimene prioriteet – hädavajalik tegevus, milleta kaitse eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu, see on kaitseväärtuste säilimisele ja toimiva ohuteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus (taastamine, taasloomine); kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus (inventeerimine);
- 2) teine prioriteet – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele;
- 3) kolmas prioriteet – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele (infotahvlid, külastustaristu).

Tabel 3. Vajalikud tegevused.

Jrk	Tegevuse nimetus	Maht	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	Periood (ühekordne või korduv tegevus)
Inventuurid, seired, uuringud						
1	Must-seenesultani inventuur või seire	10 ha	Inventuur	KeA või KAUR	I	2025
2	Metsaelupaikade inventuur	10 ha	Inventuur	KeA	I	2024 ⁶
3	Kanakulli pesitsusedukuse seire	16,9 ha	Seire	KeA	II	Üks kord aastas ⁷
Kavad, eeskirjad						
18	Kaitsekorralduskava andmete üle vaatamine ja vajadusel uuendamine		Tegevuskava	KeA	I	2033
19	Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamine		Tegevuskava	KeA	I	2033
20	Kaitsekorra ja kaitse-eesmärkide muutmine		Kaitsekorra muutmine	KeA	I	2026

⁶ Elupaigatüüpide andmed peavad olema täpsustunud aastaks 2030

⁷ Oodatav tulemus seatakse aastaks 2050 ja tulemuslikkust hinnatakse iga 10 aasta tagant

KASUTATUD ALLIKAD

EELIS. Kasutamise kuupäev: 24.10.2023, allikas:
https://infoleht.keskkonnainfo.ee/default.aspx?state=2;572247461;est;eelisand;;&comp=objresult=rahvala&obj_id=676933050

Keskkonnaagentuur. Kasutamise kuupäev: 24.10.2023, allikas:
<https://keskkonnaagentuur.ee/media/3541/download>

Keskkonnaportaal. Kasutamise kuupäev: 24.10.2023, allikas:
<https://register.keskkonnaportaal.ee/register/internationally-important-area/8950271>

Maa-ameti kaardirakendused, 2023. Kasutamise kuupäev: 26.10.2023, allikas:
<https://geoportaal.maaamet.ee/est/Kaardirakendused-p2.html>

Natura Standardandmebaas. Kasutamise kuupäev: 25.10.2023, allikas:
<https://natura2000.eea.europa.eu/>

Paal, J., 2007. Loodusdirektiivi elupaigatüüpide käsiraamat. Tallinn: Auratrükk.

Riigikantselei. Riigi Teataja. Kasutamise kuupäev: 26.10.2023, allikas:
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13300024?leiaKehtiv> ja
<https://www.riigiteataja.ee/akt/107032023078?leiaKehtiv>

Väli, Ü. ja Tuule, A. 2015. Kanakulli (*Accipiter gentilis*) kaitse tegevuskava.